

ŞİDDET İÇERMİYEN EYLEMLER VE ULUSAL GÜVENLİK

Nonviolence and National Security

Fikret Birdişi *

Öz

Sosyo-politik nedenlere dayalı çatışmaların çözümünde uzlaşma, anlaşma, arabuluculuk gibi barışçı yöntemlerin kullanımı çok eskilere dayanmaktadır. Fakat pasifist yöntemlerle iktidarı değişime zorlamak daha çok 20`nci yüzyılın bir fenomenidir. Mahatma Gandhi`den Nelson Mandela`ya kadar örnekleri bulunan pasif direniş eylemleri, günümüzde şiddet içermeyen eylemler (nonviolence) olarak kavramsallaşmış ve alternatif bir çatışma çözüm yöntemi olarak görülmeye başlanmıştır. Başlangıçta spontane ve sıradan insanların katılımı ile başlayan bu barışçı eylemler 2000 yılında Sırbistan`da kurulan OTPOR ve CANVAS ile birlikte planlı ve eğitilmiş eylem stratejilerine dönüşerek Doğu Avrupa, Orta Asya ve Orta Doğu`ya devrim ihracı için kullanılan transnasyonal muhalefet üretim stratejisi haline dönüşmüştür. Bu bağlamda katılımcı demokrasinin gelişimi için faydalı olacağı düşünülen şiddet içermeyen eylemler, manipülasyona ve paralizasyona açık olması nedeniyle aynı zamanda ulusal güvenlik riskleri taşımaktadır.

Bu makale şiddet içermeyen eylem stratejilerini konstrüktivist bir yaklaşımla eleştirmekte ve ulusal güvenlik için taşıdığı riskleri betimsel araştırma yöntemleri ile irdelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Çatışma, Çatışma Çözümü, Şiddet İçermeyen Eylemler, Otpor

Abstract

Using of peaceful methods for conflict resolution such as agreement, mediation and reconciliation has historical background. But pacifism to force power change in politic is modern phenomena of 20th century. Pacifists' resistance methods which are well known from Mahatma Gandhi to Nelson Mandela are called as "nonviolence" and used for alternative dispute resolution method now. But nonviolence has been a planned and educated action strategy after the foundation of OTPOR and CANVAS in Serbia after 2000 while it was peaceful resistance

* Yrd. Doç. Dr., Misafir Araştırmacı, Center of Peace and Reconciliation Studies, Coventry University, West Midland, United Kingdom

with spontaneously attendance of ordinary people. And then it is used for manufacturing of transnational dissent and exporter of the revolution in East Europe, Middle Asia and Middle East. Hence nonviolence has capacity of becoming threat for national security because of openness for manipulation and paralysation as well as becoming enhancer of participatory democracy.

So, this paper criticise nonviolent struggle by using constructivist approaches in the context of national security. Descriptive methods has been used for this research

Keywords: Conflict, Conflict Resolution, Nonviolence and Otpor

Giriş

Çerçeve bir kavram olarak barış her dilde olumlu anlamlara atf yapmakla birlikte mutluluktan adalete, uyum ve dengeden özgürlüğe kadar geniş bir anlam içeriğine sahiptir. Bu kapsam genişliği nedeniyle kimi araştırmacılar barış kavramını zıt kavramlar üzerinden açıklamaya (argumentum e contradio ya da mefhum-u muhalif) çalışmışlardır. Örneğin Jhon Galtung barışı negatif ve pozitif barış olarak ikiye ayırdıktan sonra negatif barışa; savaş ya da çatışmanın yokluğu demektir. Pozitif barış ise olması arzu edilen şey denilerek barışın geniş kapsamını kucaklayan bir açıklama getirilmiştir (Galtung,1969:169).

Barışın mefhum-u muhalifi olan savaş ya da çatışma da barış kavramı kadar açıklanması zor ve geniş bir kapsama sahiptir. Savaş bir anlamda çatışmanın şiddetli halidir. Çatışma ise en geniş anlamıyla taraflar arasında yaşanan uyumsuzluktur (Love,1995,3). Çatışma konusundaki çalışmalarıyla tanınan Prof. Gene Sharp (2005,13) içinde sayısız çatışmanın bulunduğu ve bunlarla yüzleşmek zorunda olduğumuz bir dünyada yaşadığımızı dikkat çeker. Savaş ve çatışma konusunda çalışan uzmanların ortak görüşü ise çatışmaların çözülebilir bir nitelik taşıdığıdır (Wallensteen,2007,12).

Farklı taleplerin aynı kaynaktan ve anı zaman dilimi içinde karşılanmasını beklemekten doğan çatışma, sosyopolitik içerikli çatışmaların temel nedenidir. Fakat tüm talepler eşit nitelikler taşımaz. Bazı talepler hayati ve vaz geçilmez görülür. Oysa ki çatışmaların çözümlenebilmesi için en temel şart tarafların çatışmanın merkezinde yer alan konuda algı ve tutumlarını değiştirmeleridir. Bunun için taleplerin realize edilmesi gerekir. Toplumda insanların sosyal, ekonomik ve politik içerikli taleplerinden kaynaklanan uyumsuzlukların yani çatışmanın çözümlenmesi görevi de siyaset kurumunun başlıca görevidir.

Makalenin girişinde çatışmaların savaşa dönüşme riskinden söz edilmişti. Çatışmaya konu olan bazı talepler hayati ve vazgeçilmez görüldüğünden hızla parlama ve yayılma riski taşırlar. Genellikle özgürlük, adalet, din, milliyet ya da medeniyetle özdeşleştirilen bu taleplerde uzlaşmaya yanaşmak taraflar açısından oldukça zor olduğu için bu çatışmaların uzun süre devam etmesi riski vardır. Bu çatışmalara “Akut Çatışma” denilir (Sharp,2005:13). Akut çatışmaların kısa sürede çözülmemesi ya da çözülememesi toplumsal barışı tehdit ederek siyasal birliğin yok olmasına neden olurlar. Bu nedenle akut çatışmalar ulusal güvenlik açısından son derece hayati önem taşır.

Akut çatışmalarda taraflar arasında şiddet kullanımı sık görülmekle birlikte şimdiye kadar şiddet kullanılarak bir sorunun çözüldüğü hiç görülmemiştir. Baskı ya da bastırma

sorunun ötelenmesinden ve hatta içinden daha da çıkılmaz hale gelinmesinden başka işe yaramaz. Aksine Hz.İsa, Lev Tolstoy, Mahatma Gandhi, Dr. Martin Luther King ve Nelson Mandela gibi pasifist yöntemlerle akut sorunların nasıl çözüldüğüne yönelik pek çok örnek bulunmaktadır.

Savaşların ülke ekonomilerinde ve sosyal hayatta neden olduğu yıkım, günümüzde silahların tahrip kapasitesinin gelişmesiyle daha da artmış, bu nedenle savaşlar artık bir çatışma çözüm yöntemi olmaktan da çıkmıştır. İnsanların yaşadıkları dünyaya yönelik algı ve bilinçlerinin gelişmesi nedeniyle toplumsal taleplerin hızla artarak çeşitlenmesi, oy çokluğuna dayalı klasik demokrasilerin yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda demokratik toplumlarda siyasal katılımı artırmak için yeni yöntemler kullanılırken şiddet içermeyen eylemler (nonviolence) temel hak ve özgürlüklerin korunması ve yönetimin denetlenmesi açısından alternatif bir sorun çözüm tekniği olarak önem kazanmıştır.

Şiddet içermeyen eylemler genellikle protesto, itaatsizlik, kamuoyu oluşturmak gibi yöntemleri içerdiğinden siyasetin etkin sivil katılımı ile denetlenmesi açısından önemli bir yöntemdir. Bu sayede vatandaşlar sadece seçim zamanlarında değil her zaman siyaseti denetleme olanağına sahip olacağından şiddet içermeyen eylemlerin katılımcı demokrasiyi güçlendirmesi beklenir. Bununla birlikte protesto, itaatsizlik ve çeşitli kitlesel eylemlerin provoke edilerek başka bir çatışmayı tetiklemesi riski de vardır. İletişim alanında yaşanan gelişmeler ve sosyal medyanın özellikle gençler tarafından yaygın olarak kullanılmaya başlaması ile şiddet içermeyen yöntemlerin olumlu olduğu kadar olumsuz yönleri de artmış ve kimi zaman ulusal güvenliği tehdit eder hale gelmiştir.

Bu bağlamda makalenin amacı şiddet içermeyen eylemleri eleştirel bir bakış açısıyla irdeleyip ulusal güvenlik bakımından değerlendirmektir. Araştırmada betimsel yöntem kullanılmış olup konu konstrüktivist bir yaklaşımla olayların ve aktörlerin inşa edilmiş biçimi ve sonuçları açısından ele alınmıştır.

1. Çatışma ve Çatışmanın Dinamikleri

Çatışma; rekabet, uyumsuzluk, gerginlik, düşmanlık vb. şeylerin sonucudur. Genel anlamıyla taraflar arasında uyumsuzluk çatışmanın temel nedeni olarak gösterilirken (Love,1995:3) insanların farklı yaratılışa sahip olmaları gerçeği çatışmanın aynı zamanda doğal bir olgu olduğunu da ortaya çıkarır. Bu bağlamda çatışmanın sonuçları her zaman olumsuz olmaz.

Sosyal, psikolojik ya da politik içerikli, bireysel ya da kolektif, yerel ya da küresel, ulusal ya da uluslararası, etnik ya da dini hangi tür çatışma olursa olsun tüm çatışmaların çözümü için pek çok farklı yöntem bulunmakla birlikte hepsinin dayandığı temel nokta her türlü çatışmanın çözülebilir olduğu fakat çatışmanın çözümü için tarafların hali hazırdaki algı ve tutumlarını değiştirmeleri gerekliliğidir.

Farklı taleplerin aynı kaynaktan ve aynı zaman dilimi içinde karşılanması mümkün olamayacağından çatışma çözüm sürecinde şüphesiz tarafların taleplerini realize etmeleri gerekecektir. Bu nedenle öncelikle çatışmanın kaynağının analiz edilmesi lazımdır. Bu çalışmanın kapsamında olan sosyo-politik içerikli çatışmaların kaynağında ise insanları birbirinden farklı noktalara doğru iten kutuplaşma (polarization), merkezileşme eğilimi (centralization), dar görüşlü bir himaye ve sorumluluk duygusunun kurumsallaşması (secrecy and protection) gibi nedenler yatar (Wallesteen,2007:32).

Çatışma varlığını ve canlılığını içine çektiği aktörlerden alır ve direncini insanları anlamsız bir ısrar içine sürükleyerek artırır. Çatışan taraflar için başka bir alternatifin olmadığı duygusu ise şiddetin ve şiddetin tehdit boyutunun sürekli artmasına neden olur.

Siyaset farklı taleplerin iktidara taşındığı bir mecra olarak çatışmanın yaşandığı önemli bir alandır. Tüm insanlar çıkarlarını maksimize edebilecekleri en “iyi” (ideal) koşullara ulaşma çabası içindedir. Çoğulcu demokrasilerde oy çokluğunu elde etmiş kesimlerin tercihleri iktidara taşınırken azınlıkta kalan talepler bir çatışma potansiyeli olarak kalırlar. Bu nedenle liberal devletlerde olası sosyo-politik çatışmaların önüne devletin tarafsızlığı ile geçilmeye çalışılmaktadır. Yani devletin farklı yaşam biçimlerinin değerine ilişkin kamusal bir sıralamaya tabi tutarak çatışmanın kaynağını sıcak tutması yerine, vatandaşlarının iyi hayat konusundaki farklı kavrayışları kendileri için değerlendirmelerine olanak sağlayacak tutum ve politikalar izlemesiyle çözülmektedir (Kymlicka, 2006:306). Bu nedenle çağdaş toplumların bir özelliği de çeşitlilik ve kültürel çoğulculuktur. Fakat Kymlicka'ya (2006:306) göre, buna rağmen liberal toplumlarda bile sivil özgürlükler ve bireysel sorumluluklar eşitsiz sonuçlar üretirler. Çünkü insanların farklı yaşam biçimlerini özgürce benimsemelerine izin veren ve bu tercihlerinin bedelini ödemelerini gerektiren bir toplum, pahalı ve çekici olmayan yaşam biçimlerini önemli biçimde dezavantajlı duruma düşürecektir. Bunun anlamı ise en liberal ve özgürlükçü toplumların bile çatışma potansiyelini her zaman taşıdıkları gerçeğidir. Toplumda farklılıklar yok edilemeyeceğine göre çatışma olgusunun kalıcı olduğunu da kabul etmek gerekir. Öyleyse toplumlar arasındaki fark, çatışmaları çözme yöntemleri ve uzlaşma gelenekleridir. Demokratik toplumlarda sosyo-politik çatışmaların çözümlenmesi için kullanıma açık olan üç yol bulunur. Bunlar (Wallesteen,2007,33);

- a. Mahkemeler (Dava yolu)
- b. Parlamento (Seçimler)
- c. Demokratik yöntemler

Sosyal hayatta olduğu gibi siyasal hayatta da politik tasarımlar ve idarenin yaptırım kararlarıyla ilişkili çatışmalar mahkemeler yoluyla çözülebilir. Bunun dışında başta seçimler olmak üzere diğer parlamento faaliyetleri iktidarın denetlenmesi için tek meşru yoldur. Fakat toplumda yaşanan sosyo-politik çatışmaların akut çatışmaya dönüşmemesi için eleştiri ve kendini ifade kanallarının da açık tutulması lazımdır. Bu yöntem ve kanallara demokratik yöntemler denilir. Çatışma çözümünde kullanılan demokratik yöntemlerin en önemli özelliği şiddet içermemesidir.

2. Şiddet İçermeyen Eylemler (Nonviolence)

İngilizcede “nonviolence” kavramıyla tanımlanan şiddet içermeyen eylemler Türkçede henüz kavramsallaşamamıştır. Pasif direniş ya da sivil itaatsizlik (Civic Disobedience) kavramları ise “nonviolence” kavramını tam olarak karşılamamaktadır. Çünkü pasif direniş daha çok eylemsizlik içerirken, sivil itaatsizlik “nonviolence” içinde kullanılan bir yöntemdir. Bu nedenle “nonviolence” Türkçede “müspet hareket ya da eylem” olarak kavramsallaştırılabilir.

“Nonviolence” bir eylem dinamiğine sahip olduğundan pasifizmden farklı bir şeydir. Çünkü pasifizm amaçlara ulaşmak için şiddet içermese bile her türlü aksiyonu reddetmektedir. Fakat kimi yazarlar pasifizm kavramının etimolojisinden yola çıkarak her türlü eylemsizlik ve hareketsizliği pasifizm olarak tanımlamanın da yanlış olacağı görüşündedirler. Çünkü

pasifizm Latince barış anlamına gelen *paci-* ve yapmak anlamına gelen *-ficus* kavramlarından türetilmiştir. Bu durumda pasifizm hiç bir şey yapmamak değil barış için çabalamak (peace making) anlamını taşır. Bu durumda kavramın deontolojisine aykırı düşmemek adına pasifizm; Sağduyulu ya da Şartlı Pasifizm (Prudential Pacifism or Contingent Pasifizm) ve Mutlak Pasifizm (Absolute Pacifism) olarak ikiye ayrılmıştır (Johnson,1987; Fiala,2010).

Sağduyulu Pasifizm şiddet içermeyen yöntemlerin pasifist amaçlara ulaşmak için kullanımına onay verir. Hatta bu onay gerektiğinde zorlama, şiddet ve savaşmayı da içerecek biçimde genişler (Abu-Nimer,2003:11). Mutlak pasifizm ise kısaca hangi koşulda olursa olsun eylemsizliktir.

“Nonviolence” kavramı ise İhtiyati (Prudent) Pasifizm’in gerektiğinde savaşa izin veren tutumunu onaylamayanların geliştirdikleri bir kavramdır. Şiddet içermeyen eylemlerin kamu yararına ve insan haklarına daha uygun olduğunu savunan akademisyenler “Prudent Pacifism” yerine “nonviolence” kavramını kullanmaya başlamışlardır. Şiddet içermeyen eylemlerin tarihçesini Hz. İsa’dan, Lev Tolstoy, Mahatma Gannndhi, Dr. Martin Luther King ve Nelson Mandela’ya kadar getiren araştırmacılar, barışçı eylemlerin modern zamanların insan hakları ve demokrasi hakkındaki anlayışına daha uygun bir yaklaşım olduğunu düşünmektedirler.

Fakat günümüzde şiddet içermeyen eylemler (nonviolence) tarihteki örneklerinden çok daha farklı bir nitelik kazanmışlardır. Hz. İsa`dan Gandi`ye kadar verilen örnekler spontane ve Mutlak Pasifizm`e daha yakın nitelikler taşıırken günümüzde şiddet içermeyen eylemler örgütlü, sistematik, geniş tabanlı ve reaktif bir strateji halini almıştır. Bu kapsamda ilk örneğini ve başansını 2000 yılında Yugoslavya`da gördüğümüz şiddet içermeyen eylemler, Slobadan Miloseviç`in iktidardan uzaklaştırılmasıyla beklentilerin üzerinde bir potansiyele sahip olduğunu göstermiştir (Cevallos,2001:2).

Bu konularda çalışmalarıyla tanınan Prof.Gene Sharp “nonviolant” kavramı ile ilgili yanlış anlaşılmaları düzeltmek için şu açıklamaları yapmaktadır. Makalenin temel amacı için önem taşıdığından burada uzun bir alıntıya yer verilecektir (Sharp, 2005:21-22):

- a. *Şiddet içermeyen eylemler hiç bir şey yapmamak, uysallık, korkaklık değil şiddetin bir eylem olarak kullanılmasını reddetmektir.*
- b. *Şiddet içermeyen eylemler güçlü bir çatışma yöntemidir ama her tür şiddetten uzak bir fenomendir.*
- c. *Şiddet içermeyen eylemler ikna, psikolojik etkileme gibi yöntemleri zaman zaman kullansa da bunlara indirgenemez. Nonviolence sosyal, ekonomik, psikolojik ve politik güç kullanılarak yapılan bir mücadele yöntemidir.*
- d. *Şiddet içermeyen eylemler insanların geleneksel olarak miras aldıkları iyi ve kötü kavramlarının anlamına dayanmaz. Şiddet içermeyen eylemler için iyi ve kötü kavramları , aşırılık, zulüm ve insanlık dışı davranışlarla tanımlanır.*
- e. *Şiddet içermeyen eylemlerin etkin olarak kullanımı için insanların pasifist ya da bir aziz olmamaları gerekir. Şiddet içermeyen eylemler “sıradan” insanların eylem pratiğidir.*
- f. *Şiddet içermeyen eylemlerde başarı için ortak paylaşılan standartlar ve prensiplere hatta ortak çıkar ve duygulara sahip olmak gerekmez. Eğer muhalifler şiddetli baskı*

- karşısında harekete geçmekte isteksiz ve duygusuzsa onların duygularını harekete geçirmek için direnişçiler şiddet içermeyen yöntemler kullanabilirler. İnsanların ekonomik kayıplar veya siyasi paralizasyon hissetmemeleri durumunda insanları harekete geçirmek konusunda zorluklar yaşanabilir.*
- g. Şiddet içermeyen eylemler Batıya ait olduğu kadar Doğuya da aittir. Buna karşın Batı'da daha fazla yaşanan grev ve protesto gösterileri nedeniyle Batı'lı karakteri ağır basar.*
- h. Şiddet içermeyen eylemlerde direnişçilere karşı şiddet kullanılmayacağı yargısı yanlıştır. Aslında bu teknik göstericilere şiddet uygulanması durumunda daha işlevseldir.*
- i. Şiddet içermeyen eylemlerin iyisi kötüsü olmaz.*
- ı. Şiddet içermeyen eylemler demokratik sistemler içinde iç çatışma yaşanan konularla sınırlı değildir. Ayrıca başarılı olmak için nazik ve ölçülü muhaliflerle de sınırlı değildir. Şiddet içermeyen eylemler geniş ölçüde güçlü hükümetler, yabancı işgalciler, despotik rejimler, zalim yönetimler, imparatorluklar, acımasız diktatörlükler ve totaliter sistemlere karşı kullanılmıştır. Şiddet içermeyen eylemler bu zor rakiplere karşı zaman zaman başarılı olmuşlardır.*
- j. Şiddet ve çatışmada daha hızlı sonuç alınırken şiddet içermeyen eylemlerin uzun bir zamana ihtiyaç gösterdiği yönünde yanlış ve yaygın bir kanaat vardır. Bu doğru değildir. Bazı savaşlar yılarca sürerken bazı şiddet içermeyen eylemlerden haftalar içinde sonuç alındığı görülmüştür. Başarılı olmak için geçen süre kullanılan teknik ve direnişçilerin eylemlerini akıllıca sürdürmelerine bağlıdır.*

Şiddet içermeyen eylemlerin mantığı öncelikle siyasal gücün ve otoritenin kaynağının sorgulanmasını sağlamaya dayalıdır. Yöneticiler sadece yetkilerini değil yaptırım güçlerini de toplumdan alırlar. Bu nedenle insanlar kendilerini desteklemedikleri, onlara itaat etmedikleri ve yönetimle işbirliği yapmadıkları taktirde otorite ortadan kalkacaktır. Dolayısıyla meşruiyet gibi siyasal gücün kaynağı da insanlardır. Bu bağlamda siyasal otoritenin dayandığı kaynaklar; meşruiyet, insan kaynakları, bilgi ve beceri, manevi faktörler, maddi kaynaklar, müeyyide ve yaptırımlar şeklinde özetlenebilir. Şiddet içermeyen eylemler hareket stratejilerini bu kaynaklara yönelterek siyasal gücü zayıflatmaya ve sorgulanır hale getirmeye çalışırlar.

3. Şiddet İçermeyen Eylemler ve “Otpor” Stratejisi

Şiddet içermeyen eylemler hakkında Sharp tarafından yukarıda yapılan tanımlarda bu eylemlerin “(i)...geniş ölçüde güçlü hükümetler, yabancı işgalciler, despotik rejimler, zalim yönetimler, imparatorluklar, acımasız diktatörlükler ve totaliter sistemlere karşı...” kullanıldığından söz edilmektedir. Nitekim bunun ilk örneği 2000 yılında Yugoslavya'da yaşanmıştır. On yıllık iktidarı boyunca, biri NATO ittifakına karşı olmak üzere dört savaşın içinde yer alan Slobodan Miloseviç Sırbistan'da “Direniş” (Otpor) adı verilen şiddet içermeyen eylemler sonucu iktidardan uzaklaştırılmıştır.

Bu başarıdan sonra Otpor hareketi kitlesel eylemler sloganlar, grafit ve rock müzikle kendilerini ifade eden, söylenti ve sokak gösterileriyle rejime karşı ayaklanan “spontane!” gençlik hareketlerinin ilham kaynağı olmuştur.

Soğuk Savaş sonrası dönemde Doğu Avrupa'da otoriter yönetimleri devirmek isteyen benzer gençlik hareketleri Otpor'u örnek almış ve Otpor “devrim ihracatçıları (revolution

exporter)” olarak adlandırılarak 2000 yılında MTV tarafından “Free Your Mind” ödülüne layık görülmüştür. ABD’de National Endowment for Democracy (NED), International Republican Institute (IRI) ve US Agency for International Development (USAID) tarafından desteklenen ve eğitim olanakları sağlanan bu kitlesel eylemciler (Chossudovsky,2011.a) Gürcistan’da Eduard Shevardnadze’nin devrilmesinde; Ukrayna, Belarus, Arnavutluk’da “renkli devrimlerde” rol almışlardır (Taras,2006:365-386). Son olarak Arap Baharı sırasında Mısır’da ortaya çıkan 6 Nisan Gençliği hareketinin OTPOR üyeleri tarafından ABD’de eğitildiği ileri sürülmüştür (Kirkpatrick,2011).

Sırbistan`da ki Otpor`un seçim kampanyası stratejileri su üç temel noktada toplanmıştır (Clark,2009:31):

- Üçüncü sektör olan STK`ları harekete geçirmek.
- Olabilirdiğince fazla taraftan toplayarak hükümetin seçimleri manipüle etme olasılığını azaltmak.
- Güçlü mesajlar üreterek kamuoyunda iktidar hakkındaki algıyı değiştirmek ve hükümet aleyhinde yerleşik kanılar oluşturmak.

Bu strateji çerçevesinde eylemlerine başlayan OTPOR doğrudan Devlet Başkanı Slobodan Miloseviç’i hedef almış ve protestolar süresince 2000 kadar gösterici tutuklanmış ve polis tarafından dövülmüştür. OTPOR’un potansiyelini fark eden Sırbistan Demokrasi Partisi ve Sırp Yenilik Hareketi (SPO) kendi mesajlarını OTPOR üzerinden vermeye başlamıştır. Sonuçta OTPOR binlerce üyeye ulaşarak etkin bir muhalefet örgütlenmesi ortaya çıkmıştır (Dzoniç,2008).

Milosevic`in devrilmesinden sonra Otpor eylemlerinin geleceği konusunda tartışma yaşanmıştır. Kimileri amaca ulaşıldığı için Otpor`un dağıtılması görüşünü taşıırken kimileri Otpor`un eğitim ve kültür konularına odaklanan bir STK haline dönüşmesini teklif etmiştir. 2003 yılında bazı Otpor aktivistleri Sırbistan’daki politik partiler içine kabul edilerek gençlerin eylem dinamizminden yararlanılmak istenmiş, ilerleyen süreçte Otpor siyasal bir parti olarak seçimlere katılma kararı almıştır. Fakat seçim sonuçları hem Otpor aktivistleri için hem de şiddet içermeyen eylemlerin destekleyicileri için oldukça hayal kırıcı olmuştur. Çünkü Otpor geçerli oyların sadece %1,76`sini alabilmiş ve parlamentoya hiç temsilci gönderememiştir (Nenadic ve Belcevic,2009:34). Bu başarısızlığın nedenleri şiddet içermeyen eylemlerin sınırlarını göstermesi bakımından önemlidir. Muhalefette başarılı olan Otpor hareketi yönetime talip olduğunda başarısız olmuştur. Çünkü; öncelikle eleştirmek kolaydır çözüm üretmek ise zordur. Ayrıca bir politik parti olarak Otpor`un geleceğe yönelik siyasal vizyonu insanları ikna edecek açıklık ve gerçeklikten uzak kalmıştır. En önemlisi de Otpor yeteri kadar tecrübeli ve yetkin siyasal kadrolara sahip değildi. Nitekim bu başarısızlık sonrası yaşanan finansal sorunlar ve görüş ayrılıkları nedeniyle Otpor üyelerinin önemli bir kısmı dağılmıştır (Nenadic ve Belcevic,2009:34).

2003 yılında önde gelen Otpor üyelerinden Slobodan Djinic, Şiddet İçermeyen Eylem Stratejileri Merkezini (CANVAS) kurarak insan hakları ve demokrasi alanında faaliyet göstermeye başlamıştır. Daha sonra CANVAS kırk altı ülkede aktivistlerin eğitildiği bir merkez haline dönüşmüştür (Reuters, 2011). ABD’nin maddi yardımıyla bulunduğu CANVAS, aktivistler için hazırladığı bir eylem rehberini internet üzerinden yayınlamış ve bu kitabın çoğunluğu İran olmak üzere Ortadoğu bölgesinde 20,000 kez indirildiği saptanmıştır.Yaygın

faaliyetleri nedeniyle “Devrim Akademisi” haline dönüşen CANVAS Belgrat Üniversitesi Politik Bilimler Fakültesi’nde Yüksek Lisans Programı açmıştır (Jackson, 2011).

Sloganlar, afişler, tişört ve sembollerle oluşturulan bu politik gençlik kültürü üç aşamada harekete geçirilmektedir. Birinci aşamada kitle iletişim araçları ve sosyal medya kullanılarak protestocuların mobilize olması sağlanmaktadır, ikincisi protestoculara lojistik destek sağlanmaktadır, üçüncü aşamada ise protesto eylemlerinin ilk dalgası gerçekleştirilmektedir (Kuzio, 2006:366).

Ukrayna’da gerçekleştirilen eylemlerde iki sosyal grup eylemlerde anahtar rol oynamıştır; öğrenciler ve özel girişimciler. Ukrayna’da protestocu grup büyürken gençler daha korkusuz hale gelmişler ve eylemlerde genç kadınlar ön plana alınarak güvenlik güçlerinin müdahale gücü kırılmaya çalışılmıştır (Reznik,2005:33).

Politize olmuş gençlik hareketlerinin başarılı olduğu Sırbistan, Gürcistan ve Ukrayna’da sivil eylemlerde izlenen yollar birbirinin aynıdır. Her üç ülkede hedef kitle politikaya kayıtsız şehirli gençlerdir. Gençlerin hedef kitle olmasının temel nedeni gönüllü olmaları ve daha yaşlılara göre her geçen gün daha fazla sayıda genç insanla iletişime geçebilme becerileridir.

Her üç eylemde de üniversite gençleri ağırlıklıdır ve eylemler sırasında genellikle evlerinden bağlandıkları internet ve cep telefonu gibi modern teknoloji ile iletişim araçlarını kullanmışlardır. Bu nedenle yeni eylem stratejilerine “e-devrim” ya da “bilgi çağı devrimleri” de denilmektedir (Kuzio, 2006:374). Cep telefonları kamera görevi de gördüğünden eylemler için gerek duyulan görsel materyalin hazırlanmasında kaynak sıkıntısı çekilmemiştir. Ayrıca bu görüntüler uluslararası medya kuruluşlarına servis edilerek farkındalık artırılmaya çalışılmıştır. Gürcistan’da Rustavi-2, Ukrayna’da Channel 5 ve Era televizyon kanalları eylem görüntülerini ve eylemcilerin hazırlamış oldukları raporları yayınlamış, Turuncu devrim sırasında Channel-5 televizyonu yirmi dört saat yayın yapmıştır. Ayrıca Voice of America (VOA) Washington’da akademisyenler ve siyasetçilerle yapılan röportajları yayınlamıştır (Kuzio, 2006:375).

Şiddet içermeyen eylem stratejileri içinde mizah ve alaya alma önemli bir işleve sahiptir. Özellikle otoriter rejimlerde gençlerin cesaretlerini artırmada ve otoriteye karşı korkularını gidermede mizah önemli işlev görmüştür. Meydanlara asılan yaratıcı bildiriler ve sokaklarda sergilenen performanslar insanların ilgisini çekerek eylemcilere olan sempatiyi artırmıştır. Müzik ve karnavallar ise politika ve sanatın ayırt edilemeyecek kadar iç içe girmesini sağlamış ve göstericilerin daha büyük kitleler olarak lanse edilmelerini kolaylaştırmıştır. Özellikle Gürcistan’da sanatçıların, müzisyenlerin ve şairlerin yurt içi konser ve turlar düzenleyerek eylemcilere büyük çaplı destek verdiği görülmüştür (Kuzio, 2006:376).

2003’de ki Gürcistan ve 2004’deki Ukrayna seçimlerinde eylemcilerin sayısı abartılı olsa bile siyasetçiler her zaman protestoculardan çekinmiştir. Başta işçi sendikaları ve öğrenci dernekleri olmak üzere STK’ların ve mobilize olmuş halk kitlelerinin protesto eylemleri yeni bir şey olmamakla birlikte Otpor’la başlayan gençlik eylemlerinin ayır edici özellikleri şunlardır:

- Spontane gibi görünmesine karşın belli bir stratejiye dayanmaktadır.
- Eylemcileri yönlendiren çekirdek kadro bilinçli ve bu konuda eğitimlidir.
- Kitle iletişim araçları üzerinden örgütlenerek hızla yayılma kapasitesine sahiptirler.
- Hızla yaygınlaşması nedeniyle kontrol edilmesi güçtür.
- Hangi görüşe sahip olursa olsun eylemcilerin sadece öfke ve tepki hisleriyle motive olmaları geniş bir kesime hitap etmelerini kolaylaştırmaktadır.

Ayrıca eylemler demokratik hak ve özgürlüklerin sağladığı genişliklerden yararlanılarak gerçekleştirildiği için eylemciler emniyet görevlileri ve güvenlik güçleri karşısında asimetrik avantajlara sahiptirler.

CANVAS`ta verilen “Şiddet İçermeyen Eylem Stratejileri” eğitiminde anlatılan eylem stratejisi ve taktikleri Tablo.1`de verilmektedir.

Tablo 1. Otpor Strateji ve Taktikleri

1. Büyük Strateji (Nihai Hedef)	Bu mücadeleyi nasıl kazanınız?	a. Seçime kadar mücadelenizi sürdürün b.Kampanyanızı üç seviyede planlayın: Rakipler için negatif, muhalifler için pozitif ve oy toplamak c. Genel grev vb. çağrılarla seçim için hazırlanın.
2. Strateji	En önemli alanların seçilmesi.	a.STK'ları ve muhalefeti kullanarak gençleri kitlesel eylemlerle mobilize edin b. Kitlelerle semboller yoluyla iletişim kurun c. Sürekli saldırgan bir tutum izleyin
3. Taktikler	Kazanabileceğiniz mücadele yöntemlerinin seçilmesi	a. Düşük maliyetli fakat dramatik yöntemler kullanın: Sokak tiyatrosu, öğrenci grevleri gibi b.Rejimin propaganda amaçlı kullandığı resmi medya araçlarını boykot edin

Kaynak: Popoviç, Milivojević ve Djinović,2006:25

Tablo.1`de de görüldüğü gibi OTPOR eylemleri üç aşamalı strateji ve taktiklere dayandırılmıştır. Karşılığında her bir aşama için sorulan sorular ve cevapları yer almaktadır. Eylem stratejisinin belirlenmesinde SWOT analizinin kullanılmasını öneren eğitimciler uygun bir eylem planının başarısının temel koşulu olduğunun altını çizmekte ve bunun için Tablo.2`de gösterilen bir görev planlama formatı örnek olarak verilmektedir.

Durum tespiti, görev tanımı, uygulama esasları, yönetim ve lojistik ile ilgili sorunların çözümü ve en önemlisi de koordinasyon ve iletişim konuları için öneriler içeren bu plan yaşanan tecrübeler doğrultusunda geliştirilmeye açık bir plandır.

Tablo 2. Görev Planlama Formatı

1. Durum	Planlanan faaliyetleri ve eylem yerlerini açıklayın
2. Görev tanımı	a) Eylemin neden yapıldığıyla ilgili açık ve anlaşılır bir söylem seçin (örneğin basına uygulanan sansür için) b) Ne tür bir eylem gerçekleştirilecek?(örneğin kamuya açık alanda gösteri) c) Ne zaman ve nerede gerçekleştirilecek?(örneğin öğlen televizyon istasyonunun önünde) d) Kim, ne yapacak?(örneğin öğrenciler toplu ya da bireysel olarak kameralar önünde gazete okuyacaklar)
3. Uygulama	Şiddet içermeyen eylemin ne zaman başlayıp ne zaman biteceğini belirleyin. Eğer kampanya birkaç aşamadan oluşacaksa tüm aşamaları ayrı saptayın
4. Yönetim ve Lojistik	Kampanyaya ne tür yönetsel ve lojistik destek sağlanacağını belirleyin İhtiyaç duyulan insan kaynakları ve materyalleri saptayın ve bunların nereden finanse edileceğini belirleyin. (örneğin basılı materyaller, filmler, konuşmacılar vs.)
5. Koordinasyon ve iletişim	Aşağıda yer alan konuları açıklığa kavuşturun: Kampanyada yer alacak gruplar arasında iletişimi kim sağlayacak ve bu ne zaman yapılacak? Hangi konularda ve nasıl iletişim sağlanacak?(örneğin telefon numaraları, e-posta adresleri, kuryeler vb.)

Kaynak: Popoviç, Milivojević ve Djinić, 2006:54

4. Şiddet İçermeyen Eylemler ve Ulusal Güvenlik

Çağdaş toplumların ayırt edici nitelikleri çeşitlilik ve kültürel çoğulculuktur. Temel hak ve özgürlüklerin serbestçe kullanımı ile eleştiri ve denetime açıklık demokrasileri güçlendirir. Sadece seçimlerde oy kullanarak devleti yönetenlerin belirlenmesi ve seçim sonrası herkesin kendi işine dönmesi, iktidar üzerindeki sosyo-politik denetimi zayıflatarak zamanla otoriterleşmesine neden olabilir. İktidarın siyasal denetiminin sadece muhalefet partilerine bırakılması da demokrasilerin aksaksız işleyişi için yeterli değildir. Çünkü tüm görüşlerin ve farklı grupların muhalefet partileri içinde bir karşılığı ya da temsilcisi bulunmaya bilir. Bu nedenle STK'lar ve çeşitli sivil örgütlenmeler yoluyla daha geniş bir siyasal katılımın sağlanması katılımcı demokrasi adına yararlı olacaktır. Bu bağlamda şiddet içermeyen eylemler, sosyo-politik çatışmaların önlenmesi, uyuşmazlıkların çözülmesi ve işlevsel bir demokrasinin korunması adına bir alternatif yöntem olarak kabul edilebilir (Sharp, 2005:14).

Fakat çatışma çözümlemesi ve barış üzerine çalışan uzmanlar şiddet içermeyen eylemlerin siyaset adına sadece lokal anlamda değil aynı zamanda uluslararası politikada da bir dönüm noktası olduğuna işaret etmektedirler. Bu konuda Harvard'dan emekli olan Profesör Gene Sharp'ın *Politics of Nonviolent Action* ve *From Dictatorship to Democracy: A Conceptual Framework of Liberation* kitapları dikkat çekici açıklamalar içerir.

Sırbistan örneğinde ortaya çıkan Otpor hareketi, şiddet içermeyen eylemlerin eğitimi ve kontrollü olarak kullanılması halinde uluslararası politikada etkin stratejik bir güç olarak kullanılabileceğine yönelik sayısız örnekler içermiştir. Nitekim Otpor hareketinin önde gelen isimleri Sırbistan'daki eylemlerin ardından dağılmayarak CANVAS'ı kurmuşlar ve

kendilerini şiddet içermeyen eylemler konusunda stratejiler üretmeye ve bunları geliştirmeye adanmışlardır. Prof. Sharp'la birlikte çalışmış olan Amerikan ordusundan emekli Albay Robert Helvey 2000 yılların başında International Republic Institute'nün desteğinde Budapeşte'ye gelerek Otpor'da öğrencilerin stratejilerini geliştirmesine yardım etmiştir (Cevallos, 2001).

ABD'de NED, IRI ve USAID gibi ulusötesi stratejik araştırma kurumlarının Otpor hareketini destekleyerek üyelerine eğitim olanakları sağlamaları, Gürcistan'da "Kmara", Ukrayna'da "Pora", Mısır'da "Kifaye" sloganlarıyla diktatörlere karşı mücadele veren genç aktivistlerin Soğuk Savaş sonrası yeniden yapılandırılmak istenen Doğu Avrupa, Orta Asya ve Ortadoğu'da ki devrimlerde aktif rol oynamaları ve bunların CANVAS'la olan ilişkileri, şiddet içermeyen eylemlerin kolaylıkla küresel politikaların stratejik bir aracı olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

Tablo 3. Otpor Eylem Karnesi

Şiddet İçermeyen Eylemlerin Başarılı Olduğu Ülkeler	Şiddet İçermeyen Eylemlerin Hükümet Üzerinde Başarılı Bir Baskı Oluşturmaya Devam Ettiği Ülkeler
Sırbistan, 2000	Belarus
Gürcistan, 2003	Burma
Ukrayna, 2004	İran
Lübnan, 2005	Batı Papua
	Zimbabve

Kaynak: Popoviç, Milivojević ve Djinović, 2006, 20

Tablo.3`de Otpor stratejisinin uluslararası alandaki uygulama örneklerine yer verilmiştir. Bu listenin başarı hanesine 2011`de Hüsnü Mübarek`in devrildiği Mısır da eklemek gerekir.

Özellikle Facebook, twitter gibi sosyal medyanın gençler tarafından aktif bir biçimde kullanılması şiddet içermeyen eylemcilere örgütlenme kolaylığı sağlamaktadır. Fakat bu kaynakların her türlü manipülasyona açık nitelikler taşıması, kitlesel eylemlerin kontrol ve denetiminin ise mümkün olmaması gerçeği, diktatörlüklere karşı etkinliği ispatlanmış şiddet içermeyen eylemlerin gerektiğinde her türlü yönetime karşı etkin olarak kullanılabileceği gerçeğini gün yüzüne çıkarmaktadır.

Nitekim demokrasilerde kitle medyası yoluyla rızanın üretimine (manufacturing consent) dikkat çeken Noam Chomsky ve Prof. Michael Chossudovsky (2013:4) bu kez sosyal medya yoluyla ve şiddet içermeyen eylem aktivistleri üzerinden muhalefet üretimine (manufacturing dissident) dikkat çekmektedir.

Ayrıca Chossudovsky (2013:6) muhalefet ve protestoları çağdaş demokrasilerin özelliği olarak kabul eden siyasal ve ekonomik elitlerin, aslında "kurulu düzeni" tehdit eden bu durumu kontrol altına almak için yine kendilerinin destekledikleri araştırma kurumları ve enstitüler yoluyla bu kez muhalefeti finanse ederek söz konusu protestoları bir emniyet valfi gibi kullandıklarını ileri sürmektedir.

Örneğin Mısır'da Tahrir Meydanı'nda aktif rol alan 6 Nisan Gençliği'nin ve Kifaya (Yeter) eylemcilerinin ABD orijinli ve yönetimle bağlantılı kuruluşlar tarafından finanse edilerek daha önce yine ABD tarafından desteklenen Mübarek rejimine karşı kullanılması bir ironi olarak görülmektedir (Chossudovsky,2011.b).

Muhalefet üretimi için ilk olarak manipüle edilmeye uygun bir ortama ihtiyaç duyulduğundan; anti kapitalist gösteriler, küreselleşme karşıtlığı veya çevreci eylemler gibi sosyopolitik protestolar bu iş için son derece uygun ortam bir yapı arz etmektedirler. Fakat demokrasilerde iktidar ve muhalefet eylem ve politikalarından dolayı hesap vermeye çağrılabilirken ya da seçimler yoluyla politikacılardan hesap sormak mümkünken, şiddet içermeyen eylemler yoluyla "üretilen muhalefet", kimi zaman siyasal alanın yeniden düzenlenmesine neden olmasına rağmen hesap verilebilirlikten ve sorumluluktan oldukça uzak kalmaktadır. Tarih bizlere, otokratik yönetimlerden ve hatta diktatörlüklerden bile hesap sormanın mümkün olduğunu göstermektedir. Oysa ki güdümlü bir "nonviolence" eylemi sonrası ortaya çıkan sonuçtan kimseyi sorumlu tutmak ya da hesap sormak mümkün olmayacaktır.

Demokratik özgürlüklerin kullanıldığı alan bütünüyle zararsız ve masum değildir. Örneğin toplumda bazı azınlıklar demokratik haklarını bireysel özerkliği baltalayacak biçimde kullanabilirler. ABD'de Amişler'in çocuklarına eğitim ve sağlık hizmeti verilmesini reddetmeleri, İsrail'de Ultra-Ortodoks grupların üniversitelerde verilen matematik eğitiminin günah olduğunu ileri sürmeleri gibi (Kymlicka,2006,472).

Ayrıca İsrail'de radikal köktencilerin partizan bloklar halinde İsrail siyasal sistemini tıkayarak Filistin'le uzlaşmaya engel olmaları (Goldberg, 2013) demokratik hakların kullanımının kimi zaman bir ülke geleceğini ve güvenliğini nasıl etkileyebileceğine açık örneklerdir.

Otpor stratejisinde şiddet içermeyen eylemlerin başarısı için isteksiz insanları harekete geçirmek adına topluma karşı şiddet içermeyen yöntemler kullanılarak onları eyleme katılmaya zorlamak (Sharp,2005,21), sonuçları açısından ucu açık ve son derece büyük güvenlik riskleri taşıyan bir yöntemdir. Kitleleri harekete geçmeye zorlamak için manipülatif yöntemler kullanmak fikri, Marksist ideolojideki sınıfsal bilincin organik olarak geliştirilmesi düşüncesini anımsatmaktadır. Çünkü başta Gramsci olmak üzere pek çok Avrupalı Marksist, devrim yapmak için insanların sadece harekete geçirilmelerinin yeterli olmadığını kasıtlı bir çaba ile bir sınıf bilincinin geliştirilmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir (Tarrow, 2011:19). Bu şekilde oluşturulmuş bir politik mobilizasyonun nasıl sonuç vereceğini ve toplum üzerinde kalıcı etkilerinin ne olacağını önceden kestirmek ise zor olduğu gibi böyle bir yöntemin demokrasi talebi ile yürütülen eylemler içinde kullanılmasının ne ölçüde demokrasiyle bağdaşacağı da tartışmalıdır.

Ayrıca yine şiddet içermeyen eylemlerde kullanılan, yönetimi aşırı yükleyerek çalışmaz hale getirmek, kimlik ve mezhep ayrımlıklarını görünür kılmak, kendini hapsedirmeye çalışmak, paralel hükümetler ve egemenlikler tesis etmeye çalışmak, insanları yasalara uymamaya davet etmek (Sharp,2005:62-64) gibi pek çok yöntemler toplumda tekrar tamiri zor yıkıma neden olmaktadır.

Nitekim Sırbistan'da Otpor üyelerinin hükümet devrildikten sonra ne yapılacağı konusunda ortaya bir alternatif koyamamaları, geleceğe yönelik bir vizyon taşıyamamaları

Sırbistan'ı diktatörlük sonrasında bile bir belirsizliğe sürüklemekle kalmamış aynı zamanda Otpor üyelerinin de kısa süre sonra ilk siyasal yenilgilerini almalarına neden olmuştur (Nenadic ve Belcevic,2009:34).¹

Oysaki tarihe mal olan gerçek devrim ve halk ayaklanmaları büyüklükleri ve içerdiği şiddet boyutu ile değil sosyal ve siyasal boyutta neden olduğu yenilenme ve inşa boyutuyla dikkat çekmekte ve başarılı sonuçlarıyla hayranlık uyandırmaktadır (Le Bon, 2001:7).

Prof. Gene Sharp (2005:50) *Waging Nonviolent Struggle* isimli kitabında şiddet içermeyen eylemler için 198 metottan söz ederken bu yöntemlerin yaşanan tecrübelerle sınırsız artırılabilceğine dikkat çekmektedir. Aynı kitapta diğer çatışma türlerinde olduğu gibi şiddet içermeyen eylemlerin de riskler taşıdığına işaret etmiştir. Fakat Sharp`in sözünü ettiği riskler eylemin başarısız olması hali ve direnişçilerin karşılaşılabileceği olumsuz sonuçlar gibi eylem odaklı olup toplumsal düzen ve devlet otoritesi açısından karşılaşılabilecek sonuçları içermemektedir (Sharp,2005:363).

Şiddet içermeyen eylemlerde iktidarın dayandığı güç noktalarını etkisiz bırakmak için;

- a. Polis, asker ve diğer kuvvet yapıları
- b. Yargı, seçim kurulları ve diğer seçkin profesyoneller
- c. Bürokrasi ve diğer teknik uzmanlar
- d. Eğitim sistemi ve bilgiyi kontrol etmekte kullanılan diğer unsurlar.
- e. Medya ve kamusal iletişim araçları
- f. Dini ve geleneksel kurumlar
- g. İş ve finans dünyası, hedef kitleler olarak belirlenmiştir (Popovic ve diğerleri, 2007:48).

Bu noktada sorulması gereken soru şudur: İnsanları eyleme destek vermeye ikna etmek için onların ekonomi, siyaset, düzen, devlet, otorite, aidiyet duygusu, kimlik, inanç ve değerler konusunda paralize ettikten sonra bu yıkılan değerler ve güven ortamı tekrar nasıl onarılacak ya da onların yerine ne konacaktır? Bu şekilde paralize edilmiş olan toplumlarda bir paranoya oluşmaz mı? Maalesef bu soruların cevabı şiddet içermeyen eylemlerle ilgili yazılmış pek çok kitabın hiçbirisinde yer almamaktadır. Nitekim Prof. Gene Sharp`da (2005:424) kitabının otuz dördüncü bölümünde şiddet içermeyen eylemler sonrası toplumda oluşan kaos ortamı nedeniyle bazen yeni diktatörlüklerin ortaya çıktığını itiraf etmekte buna önlem olarak eylemlerin olabildiğince kısa sürmesinin yararlı olacağını bu nedenle iyi bir planlamanın şart olduğunu söylemektedir. Aslında bu saptama şiddet içermeyen eylemlerin taşıdığı büyük güvenlik riskinin bir nevi itirafıdır.

Şiddet içermeyen eylemler hakkında yazılmış “şaheser” sayılabilecek kadar önemli görülen Prof Gene Sharp`in *Waging Nonviolent Struggle* kitabına görüş yazanlardan biri de ABD ordusu, Kara Savaşları Enstitüsü`nden Tümgeneral Edward B.Atkeson dır. Tümgeneral Atkeson`un yazmış olduğu yorumda, yaratıcı bir stratejist olarak gördüğü Sharp`in bu kitabının Birleşik Devletler Savaş Kolejinde, Savunma Bakanlığı`na ve Dışişleri Bakanlığı`na kadar geniş bir alanda ders kitabı olarak kullanıldığını ve tartışıldığını yazması ilginç olduğu kadar önemli bir detaydır.

¹ Bu örnek Osmanlı tarihinde bir nevi STK olarak Padişah II. Abdülhamit`e karşı etkin muhalefet yapan Genç Türklerin (Jön Türkler), 1914`de siyasal parti olarak iktidara gelmesi sonrası siyaset konusunda yeterli bir kime sahip olmayan tecrübesiz kadroları nedeniyle koskoca bir imparatorluğun çökmesine neden olmalarını anımsatmaktadır.

Görülen o ki uluslararası alanda barış ve güvenliği sağlamak adına Batı tarzı demokrasileri yaygınlaştırmayı bir strateji olarak benimseyen ABD yönetimi, diktatörlüklere ve otoriter yönetimlere karşı özgürlükçü halk direnişi olarak görülen şiddet içermeyen eylemleri uluslararası politika için elverişli bir taktik olarak açıkça benimsemekte ve desteklemektedir. Bu bağlamda ulusal güvenlik açısından temel sorun, şiddet içermeyen eylem stratejilerinin gerektiğinde her türlü yönetim biçimine karşı kullanılabilir bir potansiyele sahip, son derece riskli ve manipülatif bir karaktere sahip olmasıdır.

Çünkü açık kaynaklar üzerinden yürütülen şiddet içermeyen eylemlerin manipüle edilemeyeceğine dair bir güvence olmadığı gibi, manipüle edilmiş eylemlerin tekrar bir şiddete ve çatışmaya dönüşmesini önleyecek bir özdenetim mekanizması da şiddet içermeyen eylem stratejileri içinde bulunmamaktadır.

İtaatsizliğe ve otoriteye başkaldırmaya bir kez cesaret etmiş ve sonuç almış olan insanları kaostan uzak tutarak tekrar sisteme kazandırmak oldukça zor olacağı gibi şiddet içermeyen eylemleri de istisnadan çıkartarak sürekli kullanılan bir yöntem haline getirecektir. Bu durum ise asayişe değil kaosa hizmet edeceği gibi güvenlik risklerinin artmasına neden olarak demokrasiyi güçlendirmek yerine zayıflatacaktır.

Sonuç

Çatışma yaşamın değişmeyen gerçeklerindedir. Sürekli değişen bir dünyada insanın savunmasızlığı ve farklı taleplerin aynı kaynaktan ve aynı zamanda karşılanmaya çalışılması gibi nedenler sosyo-politik içerikli çatışmaların ve güvensizliğin temel kaynağıdır. Değişim talebi, değişimin kendisi ve değişime karşı gösterilen direnç, bir çatışmanın aynı düzlemde aynı, kaynaktan nasıl türediğinin küçük bir örneğidir. Aslında farklı taleplerin çatışmaya neden olmadan karşılanması ya da çatışma yaşanan konuların uzlaştırılması faaliyeti siyasetin kendisidir. Ayrıca tüm çatışmaların çözümlenebilir olması umut verici bir haber olmakla birlikte çatışmanın çözümü için tarafların konu ile ilgili algı ve tutumlarını değiştirmeleri zorunluluğu ise konunun zor tarafıdır. Çünkü insanların taleplerini kendiliğinden realize etmelerine pek sıklıkla rastlanmaz. Bu durumda üçüncü bir tarafın müdahalesiyle uzlaşma sağlanmaya çalışılması, çatışmaların çözümü için kullanılan geleneksel yöntemlerden biridir. Fakat küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve insanlar arasında etkileşimin artması gibi etmenler sosyo-politik ve ekonomik taleplerin çeşitlenmesine ve insanların kendileriyle ilgili konularda farkındalık düzeylerinin artmasına ve yine kendileriyle ilgili konularda daha aktif tutum takınmak istemelerine neden olmuştur. Bu durumda toplum ve siyaset bazında sadece geleneksel çatışma çözüm yöntemleri sorunları çözmekte yetersiz kaldığından alternatif çözüm yöntemleri aranmaya başlanmıştır.

Sayırsız çatışma türü ve kaynağı olmakla birlikte şüphesiz bunların hepsi eşit değerde ve önemde değildir. Özellikle özgürlük, adalet, din, milliyet ya da medeniyetle özdeşleştirilen taleplerde uzlaşmaya yanaşmak taraflar açısından oldukça zor olduğu için bu çatışmaların uzun süre devam etmesi ve akut çatışmaya dönüşmesi riski vardır. Bu çatışmaların çözülmesinde şiddete başvurulmaması çağımızın demokrasi ve insan hakları anlayışına daha uygun bir yaklaşım olduğundan şiddet içermeyen eylemler (nonviolence) alternatif bir çatışma çözüm tekniği olarak görülmeye başlanmıştır. Tarihte yaşanmış pasifist direnişlerden örnek alınarak türetilen bu yaklaşım sosyo-politik sorunların çözümünde geniş

tabanlı bir halk katılımına olanak sağladığı için çoğulcu demokrasinin gelişimi açısından da önemli görülmektedir. Ayrıca 2000 yılında şiddet içermeyen eylemlerle Sırbistan Devlet Başkanı Slobadan Milosevic`in devrilmesi çoğunlukla genç insanların yer aldığı bu eylemlerin önemli bir potansiyele sahip olduğunu da ortaya koymuştur. Fakat Sırbistan Otpor örneği ve CANVAS`ın çalışmalarında görüldüğü gibi şiddet içermeyen eylemler hızla gelişerek spontane pasif direniş olmaktan çıkmakta, eğitilmiş ve planlı bir muhalefet üretim stratejisi haline dönüşmekte, küresel aktörlerin ve uluslararası STK`ların katkılarıyla da her tür yönetim biçimine karşı kullanılabilir bir kapasiteye ulaşabilmektedir. Özellikle sosyal medyanın gençler arasında yaygın kullanımı ile birlikte etki ve kapasitesini oldukça genişleten bu eylemler, demokratik taleplerin barışçı yöntemlerle dile getirilmesi ve siyasal baskı oluşturarak yönetimin denetlenebilmesi amacıyla ötesine geçebilmektedir.

Kısaca Otpor stratejisi olarak tanımlayabileceğimiz bu transnasyonal devrim hareketleri, insanları demokrasinin sağladığı hak ve özgürlükleri kullanarak paralize edebilen son derece sakıncalı bir niteliğe ulaşabilir. Ayrıca Otpor stratejisi ekonomi, siyaset, düzen, devlet, otorite, aidiyet duygusu, kimlik, inanç gibi değerleri sorgulayarak ve aşındırarak siyasal otoritenin dayanaklarını sarsmayı ve böylelikle yönetimin meşruiyetini tartışılır hale getirmeyi hedeflerken, devrim sonrası bu aşınan değerlerin nasıl onarılacağı ve toplumda güven duygusunun yeniden nasıl geliştirilebileceği konusunda sessiz kalmaktadır. Oysaki toplumda güven duygusunu bir kez sarstıktan ve insanları her şeyden kuşku duyan bir paranoyaya sürükledikten sonra yeniden güven inşası neredeyse imkansız denilebilecek güçlüktedir. Ayrıca bir kez isyan kültürü edinen ve her şeye karşı kuşkuyla yaklaşarak itiraz eden bir kitleyi her zaman memnun edecek bir yönetimin inşası da mümkün olmayacaktır. Bu bağlamda şiddet içermeyen eylemlerle hedeflenen “yönetimin demokratik denetimi” beklentisi, yerini sürekli kaos üreten bir memnuniyetsizliğe bırakacaktır.

Tarihte sosyal ve politik alanda yaşanan dönüşümlerin genellikle halk hareketleri ve devrimler sonrası yaşandığı görülmektedir. Yabancı işgali ya da hanedanlıkların yıkılması gibi olaylar politik transformasyonu tetikleyen doğal uyarıcılar olarak ortaya çıkarken insanların düşüncelerinde eski sisteme olan güveni yıpratarak derinden bir politik değişim ihtiyacını doğurmaktadır (Le Bone, 2001,7). Fakat bu değişimin toplumun sosyo politik iç dinamikleri tarafından tetiklenmesi ve erek doğal bir olgunlaşmaya neden olması

Özetle demokrasinin gelişmesine katkı sağlaması beklenen şiddet içermeyen eylem yöntemleri, uluslararası aktörlerin müdahalesiyle toplumun paralize edilebilmesine olanak sağlayan denetimsiz bir yapıya sahip olduğu ve siyasal sonuçları itibarıyla hesap verilebilirlikten uzak bulunduğu için ulusal güvenlik açısından büyük riskler taşımaktadır.

Kaynakça

- Abu-Nimer, M. (2003). *Nonviolence and Peace Building in Islam*, University Press of Florida.
- Cevallos, A. (2001). Whither the Bulldozer?: Nonviolent Revolution and the Transition to Democracy in Serbia, *USIP Special Report*, <http://www.usip.org/publications/whither-bulldozer-nonviolent-revolution-and-transition-democracy-serbia> (Erişim Tarihi:29.06.2013).

- Chossudovsky, M. (2011.a). Occupy Wall Street and `The American Autumn: Is It a Colored Revolution?, <http://globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=27053>. (Erişim Tarihi:27.07.2013).
- Chossudovsky, M. (2011.b). The Protest Movement in Egypt: "Dictators" do not Dictate, They Obey Orders, *Global Research*, <http://www.globalresearch.ca/the-protest-movement-in-egypt-dictators-do-not-dictate-they-obey-orders/22993>, (Erişim Tarihi: 01.07.2013)
- Chossudovsky, M. (2013). Manufacturing Dissent: the Anti-globalization Movement is Funded by the Corporate Elites, *Global Research*, <http://www.globalresearch.ca/manufacturing-dissent-the-anti-globalization-movement-is-funded-by-the-corporate-elites/21110>, (Erişim Tarihi: 30.06.2013)
- Clark, H. (2009). *People-Power Unarmed resistance and Global Solidarity*, New York: Pluto Press.
- Dzonić, D. (2008). Otporaši su dobili krila i poleteli, *Hereticus*, <http://www.hereticus.org/arhiva/Otporasi-su-dobili-krila-i-poleteli.html>, (Erişim Tarihi:30.06.2013) Fiala, Andrew, (2010), "Pacifism", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2010 Edition), Edward N. Zalta (ed.), <http://plato.stanford.edu/archives/fall2010/entries/pacifism/>(Erişim Tarihi: 14.07.2013)
- Galtung, J. (1969). Violence, Peace , Peace Research, *Journal Of Peace Research*, 6 (39), 167-192.
- Goldberg, J. (2013). How Jewish Extremism Threatens Zionism, *Foreign Affair*, July/Ağust 2013.
- Jackson, J. (2011). The Professors of Protest and the University of Revolution, *Huffington Post*, http://www.huffingtonpost.com/john-jackson/the-professors-of-protest_b_842255.html, (Erişim tarihi: 30.06.2013)
- Johnson, J. (1987). *The Quest for Peace: Tree Moral Tradition in Western Cultural History*, Princeton: Princeton University Press.
- Kirkpatrick, D. and Sanger, D. (2011). New York Times. *New York Times*. pp. 1. Retrieved 2011-02-13.
- Kuzio, T. (2006). Civic Society, Youth and Societal Mobilization in Democratic Revolution, *Communist and Post-Communist Studies*, 39(2006), pp.365-386, www.elsevier.com/locate/postcomstud (Erisim Tarihi: 29.06.2013)
- Kymlicka, W. (2006). *Çağdaş Siyaset Felsefesine Giriş*, (çev. Ebru Kılıç), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Le Bone, G. (2001). *The Crowd: A Study of Popular Mind*, Kitchener: Botache Books.
- Love, M. T. (1995). *Pece Building Through Reconciliation in Northern Ireland*, Aldershot/UK: Avebury Ashgate Pub.
- Nenadic, D. and Nenad B. (2009). Serbia-Nonviolent Struggle for Democracy: The Role of OTPOR, *People-Power Unarmed Resistance and Global Solidarity*, (ed. Howard Clark), New York: Pluto Press, pp.26-35
- Popovic, S., Andrej, M., Slobodan D., Hardy, M. and Ivan M. (2007). *A Guide to Effective Nonviolent Struggle*, <http://ebookbrowse.com/a-guide-to-effective-nonviolent-struggle-pdf-d161406766>, (Erisim Tarihi:17.07.2013)

- Reuters. (2011). Serbian Activist Teaches Lessons in Revolution, http://www.reuters.com/article/2011/06/16/politics-revolution_idAFLDE75E24020110616?pageNumber=2&virtualBrandChannel=0, (Erişim Tarihi:30.06.2013).
- Reznik, O. (2005). Sotsialno-Politychni Peredumovy Fenomenon Pomaranchevii Revolutsii. *Politychnyi Portret*, 5/14, Ukraina:Lybit
- Sharp, G. (2005). *Waging Nonviolent Struggle*, Boston: Extending Horizon Books
- Taras, K. (2006). Civil Society, Youth and Societal Mobilization in Democratic Revolutions, *Communist and Post-Communist Studies*, http://www.taraskuzio.net/Comparative%20Politics_files/YouthRevolution.pdf Erisim Tarihi: 07.07.2013)
- Tarrow, S. G. (2011). *Power in Movement*, New York: Cambridge University Press.
- Wallensteen, P. (2007). *Understanding Conflict Resolution*, (2th. Edition), London: SAGE Publication.